# DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)

8. juli 1999 *

I sag C-227/92 P,

**Hoechst AG**, Frankfurt am Main (Tyskland), ved advokat H. Hellmann, Köln, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokatfirmaet J. Loesch og Wolter, 8, rue Zithe,

appellant,

støttet af

**DSM NV**, Heerlen (Nederlandene), ved advokat I.G.F. Cath, Haag, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat L. Dupong, 14 A, rue des Bains,

intervenient,

angående appel af dom afsagt den 10. marts 1992 af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (Første Afdeling) i sag T-10/89, Hoechst mod Kommissionen (Sml. II, s. 629), hvori der er nedlagt påstand om ophævelse af denne dom,

* Processprog: tysk.

den anden part i appelsagen:

**Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber** ved juridisk konsulent G. zur Hausen, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos C. Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, P.J.G. Kapteyn, og dommerne G. Hirsch, G.F. Mancini (refererende dommer) J.L. Murray og H. Ragnemalm,

generaladvokat: G. Cosmas
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein og ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 12. marts 1997 er afgivet mundtlige indlæg af Hoechst AG ved advokaterne O. Lieberknecht og M. Klusmann, Düsseldorf, af DSM NV ved advokat I.G.F. Cath og af Kommissionen ved G. zur Hausen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 15. juli 1997,

afsagt følgende

## Dom

1 Ved appelskrift indleveret til Domstolens Justitskontor den 18. maj 1992 har Hoechst AG (herefter »Hoechst«) i medfør af artikel 49 i EF-statutten for Domstolen iværksat appel af den dom, som Retten i Første Instans afsagde den 10. marts 1992 i sagen Hoechst mod Kommissionen (sag T-10/89, Sml. II, s. 629, herefter »den appellerede dom«).

### Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger ved Retten

2 De faktiske omstændigheder, der ligger til grund for appellen, og som fremgår af den appellerede dom, er følgende.

3 En række virksomheder i den europæiske petrokemiske industri anlagde sag ved Retten med påstand om annullation af Kommissionens beslutning 86/398/EØF af 23. april 1986 vedrørende en procedure i henhold til EØF-traktatens artikel 85 (IV/31.149 — Polypropylen, EFT L 230, s. 1, herefter »polypropylen-beslutningen«).

4 Kommissionen fastslog, hvilket Retten tiltrådte på dette punkt, at polypropylenmarkedet før 1977 blev dækket af 10 producenter, hvoraf fire (Montedison SpA, Hoechst AG, Imperial Chemical Industries plc og Shell International Chemical Company Ltd, herefter »de fire store«) tilsammen havde en markedsandel på 64%. Efter udløbet af de patenter, som Montedison var indehaver af, kom der nye producenter på markedet i 1977, hvilket indebar en betydelig forøgelse af

produktionskapaciteten uden dog at medføre en tilsvarende stigning i efterspørgslen. Dette medførte en udnyttelse af produktionskapaciteten på mellem 60% i 1977 og 90% i 1983. Hver enkelt af de producenter, der var etableret i Fællesskabet på det pågældende tidspunkt, solgte i alle eller i næsten alle medlemsstaterne.

5 Hoechst var blandt de nye producenter, der kom ind på markedet i 1977, og var en af de fire store. Selskabets markedsandel i Vesteuropa lå på mellem 10,5% og 12,6%.

6 Efter en række undersøgelser foretaget samtidig i flere af sektorens virksomheder fremsatte Kommissionen til flere polypropylen-producenter anmodninger om oplysninger i medfør af artikel 11 i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81). Det fremgår af præmis 6 i den appellerede dom, at Kommissionen på grundlag af de tilvejebragte oplysninger konkluderede, at de pågældende producenter fra 1977-1983 ved en række prisinitiativer i strid med EF-traktatens artikel 85 (nu artikel 81 EF) regelmæssigt havde fastsat målpriser og udviklet et system med årlig kontrol af salgsmængder med henblik på at fordele det til rådighed værende marked ud fra aftalte mængder eller procentsatser. Kommissionen besluttede derfor at indlede proceduren efter artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 17 og at fremsende en skriftlig meddelelse om klagepunkterne til flere virksomheder, herunder Hoechst.

7 Efter procedurens afslutning vedtog Kommissionen polypropylen-beslutningen, ved hvilken den fastslog, at Hoechst havde overtrådt traktatens artikel 85, stk. 1, ved, sammen med andre virksomheder — hvad Hoechst angår — fra medio 1977

og mindst til november 1983 at have deltaget i en aftale og samordnet praksis, der havde sin oprindelse i 1977, og hvorved de producenter, der leverer polypropylen til Fællesskabets område:

— kontaktede hinanden og regelmæssigt (fra begyndelsen af 1981 to gange om måneden) mødtes på en række hemmelige møder for at drøfte og fastlægge deres forretningspolitik

— fra tid til anden fastsatte »målpriser« (eller minimumspriser) for salg af produktet i hver af EF's medlemsstater

— vedtog forskellige foranstaltninger med det formål at lette iværksættelsen af sådanne målpriser, omfattende (hovedsagelig) midlertidige produktionsbegrænsninger, udveksling af detaljerede oplysninger om deres leverancer, afholdelse af lokale møder og fra udgangen af 1982 et »kundeledelsessystem« med henblik på gennemførelse af prisforhøjelser over for bestemte kunder

— indførte samtidige prisforhøjelser for at virkeliggøre disse mål

— delte markedet ved at tildele hver producent et årligt salgsmål eller en årlig »kvote« (1979, 1980 og i det mindste en del af 1983) eller, i mangel af en endelig aftale for hele året, krævede, at producenterne begrænsede deres salg i hver måned på basis af salget i en foregående periode (1981 og 1982).

8 Kommissionen opfordrede derpå de forskellige virksomheder til omgående at bringe disse overtrædelser til ophør og for fremtiden at afstå fra enhver aftale eller samordnet praksis med samme eller tilsvarende formål eller virkning. Kommissionen pålagde dem tillige at afstå fra enhver udveksling af oplysninger af en art, der normalt betragtes som forretningshemmeligheder og påse, at enhver udveksling af generelle oplysninger (f.eks. via Fides) skulle være udformet således, at der ikke meddeles oplysninger, hvoraf individuelle producenters adfærd kan udledes (polypropylen-beslutningens artikel 2).

9 Hoechst blev pålagt en bøde på 9 000 000 ECU eller 19 304 010 DEM (polypropylen-beslutningens artikel 3).

10 Den 2. august 1986 rejste Hoechst annullationssøgsmål til prøvelse af beslutningen for Domstolen, som ved kendelse af 15. november 1989 henviste sagen til Retten i medfør af Rådets afgørelse 88/591/EKSF, EØF, Euratom af 24. oktober 1988 om oprettelse af De Europæiske Fællesskabers Ret i Første Instans (EFT L 319, s. 1).

11 For Retten nedlagde Hoechst påstand dels om annullation af polypropylen-beslutningen i det omfang, hvori den vedrører sagsøgeren, dels om nedsættelse af den bøde, der var pålagt sagsøgeren, ligesom Hoechst nedlagde påstand om, at Kommissionen under alle omstændigheder skulle tilpligtes at betale sagens omkostninger.

12 Kommissionen nedlagde påstand om frifindelse og om, at sagsøgeren tilpligtedes at betale sagens omkostninger.

13 Ved særskilt dokument indleveret til Rettens Justitskontor den 2. marts 1992 begærede Hoechst datoen for dommens afsigelse udsat, genåbning af den mundtlige forhandling og foranstaltninger til tilrettelæggelse af sagen samt

bevisoptagelse i henhold til procesreglementets artikel 62, 64, 65 og 66, på grund af de af Kommissionen fremsatte erklæringer under retsmødet for Retten i sagen BASF m.fl. mod Kommissionen (dom af 27.2.1992, forenede sager T-79/89, T-84/89, T-85/89 og T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 og T-104/89, Sml. II, s. 315, herefter »Rettens PVC-dom«).

## Den appellerede dom

14 I præmis 372 afgjorde Retten begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling, hvorpå den efter at have hørt generaladvokaten fandt, jf. præmis 373, at det var ufornødent at genåbne den mundtlige forhandling i overensstemmelse med procesreglementets artikel 62 og at foranstalte den af Hoechst ønskede bevisoptagelse.

15 I præmis 374 udtalte Retten:

»Det skal for det første fastslås, at ovennævnte dom af 27. februar 1992 ikke kan begrunde en genåbning af den mundtlige forhandling i denne sag. Til forskel fra sagsøgerens argumentation i PVC-sagerne (jf. Rettens dom af 27.2.1992, præmis 14), har sagsøgeren i denne sag indtil afslutningen af den mundtlige forhandling end ikke antydningsvis gjort gældende, at den anfægtede beslutning er en nullitet på grund af de påberåbte fejl. Man må derfor rejse det spørgsmål, om sagsøgeren i tilstrækkeligt omfang har godtgjort, hvorfor selskabet i denne sag, til forskel fra sagerne T-79/89 m.fl., ikke tidligere har påberåbt sig de hævdede mangler, der under alle omstændigheder må have foreligget forud for sagens anlæg. Selv om det påhviler Fællesskabets retsinstanser i forbindelse med annullationssøgsmål i henhold til EØF-traktatens artikel 173, stk. 2, ex officio at undersøge spørgsmålet, om den anfægtede retsakt foreligger, betyder dette imidlertid ikke, at der i alle sager i henhold til EØF-traktatens artikel 173, stk. 2, ex officio skal foranstaltes undersøgelser vedrørende den anfægtede retsakts eventuelle nullitet. Det er kun, for så vidt som parterne fremfører tilstrækkelige holdepunkter for, at den anfægtede retsakt er en nullitet, at retsinstanserne er forpligtet til at undersøge dette spørgsmål ex officio. I denne sag indeholder sagsøgerens

argumentation ikke tilstrækkelige beviser til at godtgøre, at beslutningen er en nullitet. Sagsøgeren har under afsnit III i sit indlæg af 2. marts 1992 kun gjort gældende, at der foreligger 'rimelig grund' til at antage, at Kommissionen har tilsidesat bestemte procedureregler. Den påståede tilsidesættelse af den sproglige ordning i henhold til Kommissionens forretningsorden kan imidlertid ikke medføre den anfægtede retsakts nullitet, men alene — såfremt tilsidesættelsen påberåbes rettidigt — dens annullation. Sagsøgeren har imidlertid ikke forklaret, hvorfor Kommissionen også skulle have foretaget efterfølgende ændringer af beslutningen i 1986, dvs. i en normal situation, der adskiller sig betydeligt fra de særegne omstændigheder ved PVC-proceduren, der var karakteriseret ved den omstændighed, at Kommissionens mandat udløb i januar 1989. Den af sagsøgeren herom fremførte generelle formodning udgør ikke en tilstrækkelig anledning til at foranstalte bevisoptagelse efter genåbning af den mundtlige forhandling.«

16 Endelig er præmis 375 affattet således:

»Sagsøgeren har imidlertid under punkt II i sit indlæg konkret angivet, at originalerne af den anfægtede beslutning, forsynet med Kommissionens formands og generalsekretærs underskrifter, ikke eksisterer på de retsgyldige sprog. Denne påberåbte fejl kan imidlertid — selv om den antages at foreligge — ikke i sig selv medføre, at den anfægtede beslutning er en nullitet. I denne sag har sagsøgeren — til forskel fra, hvad der gjaldt i de ovennævnte PVC-sager — ikke fremført noget konkret indicium, der kan begrunde antagelsen om, at der foreligger tilsidesættelse af princippet om, at der ikke efterfølgende må ændres i udstedte retsakter, hvilket skulle være sket efter vedtagelsen af den anfægtede beslutning, og at denne således i forhold til sagsøgeren har mistet den formodning om lovlighed, som den må tillægges efter sin fremtræden. I et sådant tilfælde medfører den omstændighed, at der ikke foreligger en behørigt underskrevet original, ikke i sig selv, at den anfægtede retsakt er en nullitet. Der er derfor heller ikke af denne grund anledning til at genåbne den mundtlige forhandling for at foranstalte fornyet bevisoptagelse. For så vidt som sagsøgerens argumentation ikke kan begrunde en begæring om genoptagelse, er der heller ikke anledning til at efterkomme begæringen om at genåbne den mundtlige forhandling.«

17 Retten frifandt sagsøgte og pålagde Hoechst at betale sagens omkostninger.

## Appellen

18 I appelsagen har Hoechst nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves, og Domstolen afgør endeligt sagen således:

— Det fastslås, at polypropylen-beslutningen er uden retsvirkning, da den ikke er meddelt.

— Subsidiært fastslås det, at beslutningen er ugyldig.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

— Mere subsidiært ophæves den appellerede dom for så vidt angår appellanten, og sagen hjemvises til Retten til fornyet behandling.

19 Hoechst har ligeledes for Domstolen fremsat begæring om, at den pålægger Kommissionen at fremlægge teksterne til polypropylen-beslutningen, som den vedtog på sit møde den 23. april 1986, på de sprog, som den blev vedtaget på, og

undertegnet af medlemmet af Kommissionen, Sutherland, ligesom Kommissionen skal pålægges at vedlægge det hertil svarende uddrag af protokollen samt bilagene hertil.

20 Ved Domstolens kendelse af 30. september 1992 har det nederlandske selskab DSM NV (herefter »DSM«) fået tilladelse til at intervenere til støtte for Hoechst's påstande. DSM har nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves.

— Det fastslås, at polypropylen-beslutningen er en nullitet eller at den bør annulleres.

— Det fastslås, at polypropylen-beslutningen er en nullitet eller at den bør annulleres for samtlige adressater, i hvert fald for DSM uafhængigt af, om adressaterne for polypropylen-beslutningen har anlagt sag til prøvelse af den appellerede dom, eller om deres appel er blevet forkastet.

— Subsidiært hjemvises sagen til Retten med henblik på dennes afgørelse af, om polypropylen-beslutningen er en nullitet eller om den bør annulleres.

— Under alle omstændigheder tilpligtes Kommissionen at betale sagens omkostninger såvel i sagen for Domstolen som i sagen for Retten, herunder DSM's omkostninger ved interventionen.

21 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Appellen afvises, subsidiært frifindes appelindstævnte.

— Hoechst tilpligtes at betale appelsagens omkostninger.

— Interventionsbegæringen afvises i det hele.

— Subsidiært afvises interventionspåstandene om, at Domstolen bør fastslå, at polypropylen-beslutningen er en nullitet eller at den bør annulleres for samtlige adressater, dog i hvert fald for DSM, uafhængigt af, om beslutningens adressater har iværksat appel til prøvelse af den dom, der vedrører dem, eller om deres appel er blevet forkastet, ligesom interventionspåstandene bør føre til frifindelse, da de er uden grundlag.

— Endnu mere subsidiært gives der ikke adgang til intervention, da denne ikke har fornødent grundlag.

— Under alle omstændigheder tilpligtes DSM at betale omkostningerne ved interventionen.

22 Til støtte for appellen har Hoechst påberåbt sig anbringender om proceduremangler og tilsidesættelse af fællesskabsretten, hvilke står i forbindelse med Rettens afslag på dels at fastslå mangler ved den procedure, der førte til

polypropylen-beslutningen, dels at genåbne den mundtlige forhandling og at anordne foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse.

23 På begæring af Kommissionen og med Hoechst's samtykke blev sagens behandling udsat ved beslutning af 28. juli 1992 fra Domstolens præsident indtil den 15. september 1994 med henblik på at undersøge, hvilke konsekvenser der skal drages af dommen af 15. juni 1994 i sagen Kommissionen mod BASF m.fl. (sag C-137/92 P, Sml. I, s. 2555, herefter »Domstolens PVC-dom«), som blev afsagt i en appelsag indledt til prøvelse af Rettens PVC-dom.

**Spørgsmålet, om interventionen bør admitteres**

24 Ifølge Kommissionen bør DSM's interventionsbegæring afvises. DSM har forklaret, at man som intervenient har en interesse i, at dommen vedrørende Hoechst ophæves. Efter Kommissionens opfattelse kan ophævelsen ikke være til fordel for samtlige individuelle adressater for en beslutning, men alene for dem, der har rejst søgsmål med henblik herpå. Det er netop en af forskellene mellem annullation af en retsakt og retsaktens karakter af nullitet. At bortse fra denne sondring betyder, at man frakender enhver bindende virkning af de frister, inden for hvilke annullationssøgsmål skal rejses. DSM kan derfor ikke påberåbe sig en eventuel annullation, eftersom selskabet undlod at rejse sag ved Domstolen til prøvelse af Rettens dom af 17. december 1991 i sagen DSM mod Kommissionen (sag T-8/89, Sml. II, s. 1833), som angår selskabet. Med sin intervention søger DSM blot at komme uden om en bindende søgsmålsfrist.

25 Den førnævnte kendelse af 30. september 1992, der tillod DSM at intervenere, blev afsagt på et tidspunkt, hvor Domstolen endnu ikke havde udtalt sig om spørgsmålet om annullation eller nullitet i sin PVC-dom. Ifølge Kommissionen kan, efter afsigelsen af den pågældende dom, de påberåbte mangler, såfremt de

måtte være reelle, alene medføre annullation af polypropylen-beslutningen, ikke en fastslåelse af, at den er en nullitet. Under disse omstændigheder har DSM ikke længere interesse i at intervenere.

26 I øvrigt har Kommissionen gjort indsigelse mod realitetspåkendelsen af den påstand fra DSM, hvorefter Domstolens dom efter sit indhold skal fastslå nullitet eller annullation af polypropylen-beslutningen for samtlige adressater, dog i det mindste for DSM, uafhængigt af spørgsmålet, om disse har iværksat appel til prøvelse af dommen vedrørende dem, eller om appellen er blevet forkastet. Denne påstand kan ikke tages under påkendelse, da DSM søger at rejse et spørgsmål, som kun angår dette selskab, men det kan kun beskæftige sig med tvisten, således som den foreligger. I medfør af artikel 37, stk. 4, i EF-statutten for Domstolen kan en intervenient kun understøtte en anden parts påstande, men ikke selv nedlægge påstande. Dette punkt i DSM's påstande bekræfter, at selskabet vil benytte interventionen for at komme uden om den udløbne frist for at iværksætte appel af dommen i sagen DSM mod Kommissionen, som vedrører selskabet.

27 Med hensyn til den formalitetsindsigelse, der er blevet fremsat mod interventionen i det hele, må det indledningsvis bemærkes, at kendelsen af 30. september 1992, ved hvilken Domstolen gav DSM adgang til at intervenere til støtte for Hoechst's påstande, ikke er til hinder for, at der foretages en fornyet undersøgelse af, om interventionen kan admitteres (jf. i den retning dom af 29.10.1980, sag 138/79, Roquette Frères mod Rådet, Sml. s. 3333).

28 I den forbindelse må det påpeges, at retten til at indtræde i retstvister indbragt for Domstolen ifølge artikel 37, stk. 2, i EF-statutten for Domstolen tilkommer alle personer, der godtgør at have en berettiget interesse i afgørelsen af tvisten. I medfør af samme bestemmelses stk. 4 kan de påstande, der fremsættes i interventionsbegæringen, kun gå ud på at understøtte parternes påstande.

29 De af Hoechst nedlagte påstande under appellen tager navnlig sigte på at opnå ophævelse af den appellerede dom med den begrundelse, at Retten undlod af fastslå, at polypropylen-beslutningen var en nullitet. Det fremgår af præmis 49 i Domstolens PVC-dom, at som en undtagelse fra den formodning om lovlighed, som gælder for institutionernes retsakter, bør retsakter, der er behæftet med en mangel, hvis grovhed er så åbenlys, at den ikke kan tolereres af Fællesskabets retsorden, anses for ikke at have afledt nogen som helst, end ikke foreløbig, retsvirkning, dvs. at de juridisk bør anses for nulliteter.

30 I modsætning til det af Kommissionen antagne bortfaldt DSM's interesse ikke efter afsigelsen af den dom, ved hvilken Domstolen ophævede Rettens PVC-dom og fandt, at de mangler, Retten havde antaget, ikke var af en sådan karakter, at den i PVC-sagerne anfægtede beslutning måtte anses for at være en nullitet. Domstolens PVC-dom vedrørte ikke nulliteten af polypropylen-beslutningen og fjernede derfor ikke DSM's interesse i at søge fastslået, at nullitet forelå.

31 Det er vel korrekt, at Hoechst i bemærkningerne til DSM's interventionsbegæring har frafaldet en del af sine anbringender for at tage hensyn til Domstolens PVC-dom vedrørende spørgsmålet om polypropylen-beslutningens nullitet.

32 For så vidt som Hoechst fortsat påstår ophævelse af den appellerede dom og til støtte herfor gør gældende, at beslutningen blev udstedt på ulovlig vis, og at Retten burde have foretaget de nødvendige undersøgelser for at bringe disse mangler på det rene, er det imidlertid berettiget, at DSM støtter disse påstande i forbindelse med interventionen med den begrundelse, at disse mangler burde have foranlediget Retten til at fastslå, at nævnte beslutning var en nullitet.

33 Ifølge fast retspraksis (jf. bl.a. dom af 19.11.1998, sag C-150/94, Det Forenede Kongerige mod Rådet, Sml. I, s. 7235, præmis 36) er artikel 37, stk. 4, i EF-statutten for Domstolen ikke til hinder for, at en intervenient påberåber sig andre argumenter end dem, der er fremsat af den part, der støttes, forudsat at intervenienten støtter den pågældende parts påstand.

34 Konkret tager DSM's argumentation vedrørende spørgsmålet om nullitet af polypropylen-beslutningen navnlig sigte på at bevise, at Retten, ved at afslå Hoechst's begæring om genåbning af den mundtlige forhandling og om bevisoptagelse, undlod at tage stilling til, om beslutningen var en nullitet og hermed tilsidesatte fællesskabsretten. Samtidig med, at DSM argumenterer anderledes end Hoechst, indeholder intervenientens argumentation følgelig bemærkninger vedrørende de af Hoechst fremsatte anbringender under appellen og tager sigte på at støtte Hoechst's påstand om ophævelse af den appellerede dom, således at der må tages stilling til argumentationen.

35 Vedrørende Kommissionens formalitetsindsigelse mod den del af påstandene, i hvilken DSM kræver, at Domstolen fastslår, at polypropylen-beslutningen er en nullitet eller annullerer beslutningen for samtlige adressater, dog i det mindste for DSM, må det fastslås, at denne påstand specifikt angår DSM og ikke er i overensstemmelse med de af Hoechst nedlagte påstande. Følgelig opfylder påstanden ikke betingelserne i artikel 37, stk. 4, i EF-statutten for Domstolen, således at påstanden må afvises.

**Formalitetsspørgsmålet vedrørende appellen**

36 Kommissionen har gjort gældende, at appellen bør afvises i det hele. Hoechst har på intet tidspunkt foreholdt Retten, at den har gjort sig skyldig i en retlig fejl, men har derimod for første gang fremlagt et stort antal faktiske omstændigheder og argumenter, som ikke blev fremført for Retten, og hvoraf visse — såsom Kommissionens appel i PVC-sagerne og procedurerne for Retten i de såkaldte sager om »polyethylen med lav vægtfylde« (dom af 6.4.1995, forenede sager T-80/89, T-81/89, T-83/89, T-87/89, T-88/89, T-90/89, T-93/89, T-95/89, T-97/89, T-99/89, T-100/89, T-101/89, T-103/89, T-105/89, T-107/89 og T-112/89, BASF m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 729, herefter »polyethylen-sagerne«) — er opstået i mellemtiden. Hoechst hævder for første gang, at polypropylen-beslutningen ikke blev vedtaget og affattet på nederlandsk og italiensk, ligesom Hoechst har fremlagt forhold, der angiveligt skal vise, at der a posteriori er blevet ændret i de af Kommissionen vedtagne tekster. Det samme gælder for bemærkningerne om spørgsmålet, hvilke af beslutningens tekster der blev underskrevet af Kommissionens kompetente medlem.

37 Kommissionen fremhæver, at appellen ikke kan ændre sagens genstand, og at ethvert nyt anbringende følgelig må afvises fra påkendelse. Da appelproceduren har til formål retligt at kontrollere den i første instans afsagte dom, skal den angå sagen, som den forelå på det tidspunkt, da Retten afsagde dom (Domstolens dom af 19.6.1992, sag C-18/91 P, V. mod Parlamentet, Sml. I, s. 3997).

38 Herved må der for det første lægges vægt på, at appel i medfør af EF-traktatens artikel 168 A (nu artikel 225 EF) og artikel 51 i EF-statutten for Domstolen kun kan støttes på, at Retten har tilsidesat retsregler, idet enhver bedømmelse af faktisk karakter er udelukket. Rettens vurdering af beviser, der er fremført for den, udgør ikke — medmindre de er gengivet forkert — et retsspørgsmål, som er undergivet Domstolens prøvelsesret (jf. navnlig dom af 2.3.1994, sag C-53/92 P, Hilti mod Kommissionen, Sml. I, s. 667, præmis 10 og 42).

39 For det andet bemærkes, at en appel ifølge artikel 113, stk. 2, i Domstolens procesreglement ikke kan ændre genstanden for sagen for Retten.

40 Heraf følger, at appellantens klagepunkter ikke kan påkendes under appel, for så vidt som de tager sigte på den bedømmelse, Retten skal have foretaget af de elementer, den havde fået forelagt inden for rammerne af begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling. Der kan ej heller finde realitetspåkendelse sted af de anbringender, der for første gang er fremsat under appellen.

41 Derimod må Domstolen tage stilling til, om Retten har begået en retlig fejl ved at undlade at fastslå de mangler, polypropylen-beslutningen skal være behæftet med, eller ved at afslå at genåbne den mundtlige forhandling og foranstalte bevisoptagelse, således som appellanten har begæret.

42 Heraf følger, at appellen ikke skal afvises i det hele, men at det skal undersøges fra tilfælde til tilfælde, om klagepunkterne og de af Hoechst fremsatte påstande kan realitetsbehandles under appel.

**Anbringenderne til støtte for appellen: rettergangsfejl og tilsidesættelse af fællesskabsretten**

43 Til støtte for appellen har Hoechst med henvisning til den appellerede doms præmis 372-375 gjort gældende, at Retten — for så vidt som den undlod at annullere polypropylen-beslutningen under fastslåelse af tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter, og at fastslå, at nævnte beslutning ganske savnede retsvirkning, da den ikke var blevet meddelt, og for så vidt som den afviste begæring om genåbning af den mundtlige forhandling og om at anordne de nødvendige foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse — har tilsidesat fællesskabsretten og gjort sig skyldig i rettergangsfejl til skade for Hoechst's interesser i den betydning, der forudsættes i artikel 51, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen.

*Undladelsen af at fastslå manglerne ved polypropylen-beslutningen*

44 Med det første led af anbringendet om tilsidesættelse af fællesskabsretten har Hoechst foreholdt Retten, at den undlod at fastslå, at polypropylen-beslutningen var uden retsvirkning eller burde annulleres som følge af de mangler, der hæftede sig ved proceduren for dens vedtagelse og meddelelse.

45 Ifølge Hoechst fremgår det af Domstolens PVC-dom, at selv om denne ikke har antaget, at de påståede mangler ved polypropylen-beslutningen har en i særlig grad alvorlig karakter, der berettiger til at antage nullitet, bør den anse dem for tilsidesættelser af væsentlige formforskrifter, der bør føre til at underkende polypropylen-beslutningen som ugyldig i medfør af EF-traktatens artikel 174, stk. 1 (nu artikel 231, stk. 1, EF).

46 I replikken anfører Hoechst imidlertid en mangel, hvis retsvirkninger bør føre videre end til den blotte annullation, uafhængigt af, om der foreligger en i særlig grad alvorlig og åbenbar mangel, nemlig den manglende meddelelse, hvilket er en tilsidesættelse af EF-traktatens artikel 191, stk. 3 (nu artikel 254, stk. 3, EF).

47 Kommissionens beslutning af 23. april 1986 blev på intet tidspunkt meddelt adressaterne eller offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*. Den meddelte tekst var ikke identisk med den vedtagne udgave og blev først udarbejdet tre eller fire uger efter Kommissionens beslutning, hvilket skete i Kommissionens tjenestegrene. Det kan derfor rettelig formodes, at denne tekst afviger fra den af Kommissionen vedtagne beslutning ved ændringer, der ikke blot er simple rettelser af stavefejl eller fejl af grammatisk art, hvilket Domstolen tillader, jf. dommen af 23. februar 1988 (sag 131/86, Det Forenede Kongerige mod Rådet, Sml. s. 905).

48 Det er herefter tilladt, at Kommissionens beslutninger i princippet ikke tilstilles adressaterne i den udgave, hvori de blev vedtaget. Tværtimod følges kommissærkollegiets vedtagelse af en ny fase med tilretning af teksten med henblik på retsaktens meddelelse. Hoechst bemærker, at denne anden fases forløb især indebærer en revision af teksten i jurist-lingvistgruppen og udarbejdelse af et endeligt dokument i Generalsekretariatet, der tager hensyn til de stedfundne ændringer.

49 Ifølge Hoechst er der også konkret grund til at formode, at udgaverne af polypropylen-beslutningen på engelsk, tysk og fransk blev ændret efter vedtagelsen. I den tyske udgave, der blev meddelt, var der f.eks. tilføjelser med forskellige bogstaver eller med mindre mellemrum mellem bogstaverne eller linjerne, ligesom der forekom udeladelser, der kunne medføre den opfattelse, at der var foretaget ændringer senere.

50 Eftersom alvorlige indicier bestyrkede tesen om senere ændringer, og eftersom rækkevidden og karakteren af ændringerne kun kunne fastslås ved en sammenligning af de vedtagne og meddelte udgaver, har Hoechst for Domstolen fremsat begæring om at pålægge Kommissionen at fremlægge teksterne til polypropylen-beslutningen på det sprog, den blev vedtaget i, og at vedlægge uddraget af protokollen samt bilagene hertil.

51 Hvad angår den bekræftede genpart af polypropylen-beslutningen, som Hoechst fik tilstillet den 27. maj 1986, bærer genparten under datoen 23. april 1986 den maskinskrevne underskrift for Sutherland, medlem af Kommissionen. Hoechst rejser spørgsmålet, om teksterne til polypropylen-beslutningen faktisk blev underskrevet af nævnte kommissær, og hvilken udgave han i bekræftende fald kan have underskrevet, nemlig enten den udgave, Kommissionen vedtog, men ikke meddelte — således som det antydes ved angivelsen af datoen — eller den meddelte udgave, der dog ikke var blevet vedtaget. Under alle omstændigheder er det umuligt, at Kommissionen underskrev den udgave, der blev meddelt den 23. april 1986, for nævnte udgave var ikke til rådighed på den dag. Hoechst har følgelig fremsat begæring for Domstolen om, at det pålægges Kommissionen at fremlægge teksterne til beslutningen, underskrevet af Sutherland på de forskellige sagsbehandlingssprog.

52 Ifølge traktatens artikel 191, stk. 3, får Kommissionens beslutninger først virkning ved meddelelsen. Såfremt meddelelse som i denne sag ikke har fundet sted, kan retsakten ikke udfolde sine retsvirkninger.

53 Det er i øvrigt Hoechst's opfattelse, at Retten har begået en retlig fejl, da den ikke tog hensyn til de mangler ved polypropylen-beslutningen, som Hoechst har gjort gældende, og som udgør tilsidesættelser af væsentlige formforskrifter, nemlig for det første fraværet af originalerne til polypropylen-beslutningen, der ellers ville bevise dens stadfæstelse og dens forskriftsmæssige vedtagelse takket være de herved fornødne underskrifter; for det andet fraværet af en beslutning truffet af kommissærkollegiet på de to sprog, der gør beslutningen autentisk, nemlig italiensk og nederlandsk; for det tredje det forhold, at begrundelsen blev ændret efter vedtagelsen.

54 Hoechst tilbyder desuden et bevis for det tilfælde, at disse faktiske omstændigheder bestrides, idet man vil fremlægge de udkast til beslutning, som blev forelagt Kommissionen til afgørelse, vidneudsagn fra Kommissionens ansatte under retsmøderne i PVC-sagerne for Retten og Kommissionens appel i de samme sager, hvoraf det fremgår, at Kommissionen i retsmødet den 22. november 1991 i PVC-sagerne skulle have svaret, at artikel 12 i Kommissionens forretningsorden forlængst var bortfaldet ved desvetudo.

55 DSM har bemærket, at en ny udvikling fandt sted i de øvrige sager for Retten. Disse forhold bekræfter, at det påhviler Kommissionen at bevise, at den fulgte de væsentlige procedureregler, den selv har fastsat, og at Retten for at afklare dette punkt enten ex officio eller på begæring af en part skal anordne bevisoptagelse for at få undersøgt de relevante dokumentbeviser. I de sager, som førte til dommene af 29. juni 1995 (sag T-30/91, Solvay mod Kommissionen, Sml. II, s. 1775, og sag T-36/91, ICI mod Kommissionen, Sml. II, s. 1847, herefter »soda-sagerne«), gjorde Kommissionen gældende, at det tillæg til replikken, som Imperial Chemical Industries plc (herefter »ICI«) fremlagde i disse sager efter Rettens afsigelse af PVC-dommen, intet bevis indeholdt vedrørende Kommissionens tilsidesættelse af sin forretningsorden, og at ICI's begæring om bevisoptagelse udgjorde et nyt anbringende. Ikke desto mindre stillede Retten spørgsmål til Kommissionen og ICI vedrørende konsekvenserne af Domstolens PVC-dom, ligesom den ikke desto mindre anmodede Kommissionen om, hvorvidt den henset til præmis 32 i Domstolens PVC-dom var i stand til at fremlægge uddragene af protokollen og de autentiske tekster til de anfægtede beslutninger. Efter en yderligere udvikling i proceduren erkendte Kommissionen til slut, at de dokumenter, der var fremlagt som autentiske, først var blevet det, efter at Retten havde fremsat krav om fremlæggelse.

56 Ifølge DSM pålagde Retten i polyethylen-sagerne også Kommissionen at fremlægge en bekræftet udgave af den anfægtede beslutning. Kommissionen erkendte, at der ikke fandt stadfæstelse sted under det møde, hvor kommissærkollegiet skulle vedtage beslutningen. Følgelig fremhæver DSM, at proceduren for stadfæstelse af Kommissionens retsakter må være sket efter marts måned 1992.

Heraf følger, at den samme mangel, der foreligger i forbindelse med manglende stadfæstelse, må hæfte ved polypropylen-beslutningen.

57 DSM tilføjer, at Retten argumenterede på samme måde, som den gjorde i polypropylen-sagerne i dommene af 27. oktober 1994, Fiatagri og New Holland Ford mod Kommissionen (sag T-34/92, Sml. II, s. 905, præmis 24-27) og Deere mod Kommissionen (sag T-35/92, Sml. II, s. 957, præmis 28-31), da den forkastede sagsøgernes anbringender med den begrundelse, at de ikke havde fremlagt det mindste bevis, der kunne afkræfte formodningen om gyldighed af den beslutning, som de anfægtede. I Rettens dom af 7. juli 1994, Dunlop Slazenger mod Kommissionen (sag T-43/92, Sml. II, s. 441), forkastedes sagsøgernes argumentation med henvisning til, at beslutningen var blevet vedtaget og meddelt i overensstemmelse med Kommissionens forretningsorden. I ingen af de nævnte sager forkastede Retten sagsøgernes argumentation om, at der forelå en mangel i forbindelse med vedtagelsen af den anfægtede retsakt med den begrundelse, at procedurereglerne ikke var blevet overholdt.

58 De eneste undtagelser fremgår af kendelsen af 26. marts 1992 i sagen BASF mod Kommissionen (sag T-4/89 Rev., Sml. II, s. 1591), og af 4. november 1992 i sagen DSM mod Kommissionen (sag T-8/89 Rev., Sml. II, s. 2399); dog er forholdet det, at sagsøgerne i disse sager ikke havde påberåbt sig Rettens PVC-dom som en ny faktisk omstændighed, men andre omstændigheder. I dommen af 15. december 1994 i sagen Bayer mod Kommissionen (sag C-195/91 P, Sml. I, s. 5619) forkastede Domstolen argumentet om, at Kommissionen havde tilsidesat sin egen forretningsorden, for dette var ikke gyldigt blevet fremlagt for Retten. I polypropylen-sagen blev det samme anbringende derimod fremlagt for Retten, men Retten forkastede det med den begrundelse, at det ikke havde tilstrækkeligt grundlag.

59 Det er DSM's opfattelse, at Kommissionens indsigelser i denne sag hviler på proceduremæssige argumenter, der er irrelevante henset til indholdet af den anfægtede dom, som i alt væsentligt vedrører spørgsmålet om bevisbyrde. Ifølge DSM må det antages, at når Kommissionen i polypropylen-sagerne ikke selv har fremlagt bevis for lovligheden af de procedurer, der skal følges, skyldes det, at den ikke er i stand til at bevise, at den har overholdt sin egen forretningsorden.

60 Ifølge Kommissionen har Hoechst fremsat et nyt anbringende i replikken, idet appellanten har gjort gældende, at polypropylen-beslutningen ikke havde udfoldet retsvirkninger, da den ikke var blevet meddelt. Kommissionen finder, at dette anbringende, ligesom påstanden om, at polypropylen-beslutningen bør underkendes som ugyldig, bør afvises fra påkendelse.

61 Vedrørende DSM's argumenter anfører Kommissionen, at der i dem er indbygget en uhelbredelig mangel, eftersom de ikke tager hensyn til forskellene mellem PVC-sagerne og nærværende sag, samt at de hviler på en dårlig fortolkning af Domstolens PVC-dom.

62 I øvrigt fastholder Kommissionen, at sagsøgerne i soda-sagerne ikke havde fremlagt tilstrækkelige indicier for at begrunde det krav om udlevering af dokumenter, som Retten tilstillede Kommissionen. I øvrigt udtalte Retten sig såvel i de nævnte sager som i polyethylen-sagerne, som DSM også har påberåbt sig, i relation til de særlige omstændigheder i den sag, den havde fået forelagt. I polypropylen-sagen havde man kunnet gøre opmærksom på de angivelige ufuldstændigheder ved polypropylen-beslutningen allerede fra 1986, men intet blev gjort.

63 Når Retten i de ovennævnte domme i sagerne Fiatagri og New Holland Ford mod Kommissionen og Deere mod Kommissionen forkastede sagsøgernes rettidigt fremsatte anførsler og begrundede dette med, at disse ikke var ledsaget af beviser, må samme løsning så meget mere trænge sig på i sagen her, hvor argumenterne om formelle mangler ved polypropylen-beslutningen blev fremsat for sent og uden beviser.

64 Domstolen finder ikke at kunne imødekomme Kommissionens formalitetsindsigelse vedrørende klagepunktet om den manglende meddelelse af polypropylen-beslutningen.

65 I appelskriftet gjorde Hoechst gældende, at polypropylen-beslutningen var en nullitet. På replikstadiet gjorde Hoechst — på samme tid som man frafaldt anbringender og påstande vedrørende nulliteten — gældende, at en af de tidligere i den forbindelse påberåbte mangler, nemlig den manglende meddelelse, havde den følge, at polypropylen-beslutningen ikke havde udfoldet nogen retsvirkning. Hermed begrænsede Hoechst rækkevidden af de i appelskriftet fremlagte anbringender og har derfor ikke fremsat noget nyt anbringende.

66 Vedrørende påstanden om, at Domstolen bør underkende polypropylen-beslutningen som ugyldig — hvorom Kommissionen også har rejst formalitetsindsigelse — bemærkes blot, at Domstolen i medfør af traktatens artikel 174, såfremt et annullationssøgsmål findes berettiget, erklærer den anfægtede retsakt for ugyldig. I medfør af artikel 113 i Domstolens procesreglement skal påstandene i appelskriftet gå ud på, at der helt eller delvis gives medhold i de i første instans nedlagte påstande. Heraf følger, at Hoechst's påstand er uadskilleligt forbundet med et annullationssøgsmål og gyldigt kan fremsættes under en appel til prøvelse af en dom fra Retten, som frifinder sagsøgte i annullationssøgsmålet.

67 Angående realiteten i Hoechst's klagepunkter fremgår det af nærværende doms præmis 38-42, at Domstolen under appellen må begrænse sig til at tage stilling til, om Retten har begået retlige fejl ved at undlade at fastslå manglerne ved polypropylen-beslutningen.

68 Hvad først angår de klagepunkter, Hoechst udleder af den angivelige manglende meddelelse af polypropylen-beslutningen, må det indledningsvis fastslås, at denne mangel ikke kan medføre, at beslutningen enten stemples som en nullitet eller annulleres.

69 I den forbindelse fremgår det navnlig af præmis 48 og 49 i Domstolens PVC-dom, at der i princippet for Fællesskabets institutioners retsakter gælder en formodning om lovlighed, og at de derfor afføder retsvirkninger, også selv om de er behæftet med mangler, så længe de ikke er blevet annulleret eller trukket tilbage.

70 Imidlertid bør, som en undtagelse fra dette princip, retsakter, der er behæftet med en mangel, hvis grovhed er så åbenlys, at den ikke kan tolereres af Fællesskabets retsorden, imidlertid anses for ikke at have affødt nogen som helst, end ikke foreløbig, retsvirkning, dvs. at de juridisk bør anses for nulliteter. Denne undtagelse skal sikre en ligevægt mellem to grundlæggende, men undertiden modstridende krav, som en retsorden skal opfylde, nemlig stabiliteten i retsforhold og overholdelsen af lovens bogstav.

71 Heraf følger, at fællesskabsretten i modsætning til det af Hoechst antagne ikke kender noget midtertilfælde mellem fastslåelsen af, at en retsakt er en nullitet, og en underkendelse af den i form af annullation.

72 Det kan ikke mod denne konklusion indvendes, at beslutninger i medfør af traktatens artikel 191, stk. 3, får virkning fra deres meddelelse, og at beslutningen, da den ikke er blevet meddelt, er ganske uden retsvirkning. Da der er tale om meddelelse af en retsakt — ligesom enhver anden væsentlig formforskrift — gælder det, at manglen enten er så grov og åbenbar, at den anfægtede retsakt må være en nullitet, eller manglen udgør en tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter, der kan medføre dens annullation.

73 Heraf følger, at Retten ikke har gjort sig skyldig i en retlig fejl ved ikke at fastslå, at polypropylen-beslutningen var uden enhver retsvirkning.

74 For det andet bemærkes vedrørende Rettens afslag på at fastslå mangler vedrørende vedtagelsen og meddelelsen af polypropylen-beslutningen, som måtte medføre dens annullation, blot, at dette anbringende blev fremført for første gang i begæringen om genåbning af sagen og om foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse. Følgelig glider spørgsmålet, om Retten var pligtig til at tage stilling til anbringendet, over i det spørgsmål, om Retten skulle give sagsøgeren medhold, hvilket spørgsmål er genstand for anbringendet om rettergangsfejl.

75 For det tredje må det — i betragtning af Hoechst's argumentation vedrørende de mangler, polypropylen-beslutningen skal have været behæftet med, samt DSM's opfattelse, hvorefter dette forhold medfører, at beslutningen retligt er en nullitet — tillige undersøges, om Retten med sin fortolkning af betingelserne for at stemple en retsakt som nullitet har tilsidesat fællesskabsretten.

76 Herved bemærkes, at det fremgår af præmis 50 i Domstolens PVC-dom, at de konsekvenser, som er forbundet med konstateringen af, at en retsakt fra Fællesskabets institutioner er en nullitet, er så alvorlige, at det af retssikkerhedsmæssige grunde må kræves, at denne konstatering forbeholdes fuldstændig ekstreme tilfælde.

77 Ligesom i PVC-sagerne må det antages, at de angivelige, af Hoechst påståede uregelmæssigheder ved udstedelsen af polypropylen-beslutningen ikke — uanset om de betragtes isoleret eller under ét — ses at være så klart grove, at beslutningen juridisk må anses for en nullitet.

78 Hvad angår betingelserne for at fastslå en retsakt som en nullitet findes Retten herefter ikke at have tilsidesat fællesskabsretten.

79 For så vidt som appellanten har fremsat begæring om, at Domstolen foranstalter bevisoptagelse eller formulerer bevistilbud med henblik på at fastslå de betingelser, hvorunder Kommissionen vedtog polypropylen-beslutningen, bemærkes blot endelig, at sådanne foranstaltninger går ud over rammerne for en appel, der er begrænset til pådømmelsen af retsspørgsmål.

80 For det første ville en bevisoptagelse nødvendigvis foranledige Domstolen til at udtale sig om spørgsmål af faktisk karakter og ændre genstanden for den tvist, der var forelagt Retten, hvilket ville være i strid med bestemmelserne i artikel 113, stk. 2, i Domstolens procesreglement.

81 For det andet vedrører appellen kun den appellerede dom, og det er alene i det tilfælde, hvor denne måtte blive ophævet, at Domstolen i henhold til artikel 54, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen, ville kunne afgøre sagen selv. Heraf følger, at så længe den appellerede dom ikke er ophævet, påhviler det ikke Domstolen at pådømme eventuelle mangler ved polypropylen-beslutningen.

82 Det følger af de ovenstående bemærkninger, at første led af anbringendet om tilsidesættelse af fællesskabsretten skal forkastes.

*Undladelsen af at genåbne den mundtlige forhandling og af at anordne foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse*

83 Ved et andet led af anbringendet om tilsidesættelse af fællesskabsretten og ved anbringendet om rettergangsfejl har Hoechst foreholdt Retten, at den undlod at genåbne den mundtlige forhandling og at anordne foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse.

84 Den af Hoechst påberåbte tilsidesættelse af fællesskabsretten angår Rettens afslag på at genåbne den mundtlige forhandling og at træffe foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse, som således falder sammen med anbringendet om rettergangsfejl. Disse anbringender bør således behandles under ét.

85 Det må undersøges, om Retten ved at afslå at genåbne den mundtlige forhandling og at træffe foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse og bevisoptagelse har gjort sig skyldig i retlige fejl.

86 Ifølge Hoechst er Rettens udøvelse af sit skøn vedrørende spørgsmålet om at indlede den mundtlige forhandling på ny undergivet begrænsninger, der afhænger af formålet med den af en af parterne begærede genåbning og bør kunne prøves under en appel. Når der er tale om bevisforanstaltninger, der har til formål at klarlægge nye faktiske omstændigheder, og når en mundtlig forhandling er nødvendig i forbindelse hermed, gælder alene retsgrundsætningerne om bevisførelse. Såfremt disse indebar pligt til at foranstalte bevisoptagelse, ville der ikke blive plads for noget skøn ved afgørelsen af, om sagen skal genåbnes.

87 Den af Hoechst fremsatte begæring den 2. marts 1992 viste klart nødvendigheden af bevisoptagelse, ikke blot med henblik på den mulige fastslåelse af polypropylen-beslutningens nullitet, men også på at klarlægge, om beslutningen tilsidesatte væsentlige formforskrifter.

88 Hoechst fremhæver tillige, at Retten ikke som forsinket afviste fremførelsen af nye faktiske omstændigheder og om bevistilbud i forbindelse hermed, men at den tog stilling til realiteten, idet den dog begrænsede sin bedømmelse til anbringendet om nullitet. Retten ignorerede ikke desto mindre det forhold, at Hoechst samtidig havde påberåbt sig tilsidesættelsen af væsentlige formforskrifter, og at der følgelig burde have været foretaget en klarlæggelse, ud fra dette retlige aspekt, af de fremførte faktiske forhold.

89 Selv om appelfristen på tre måneder, jf. artikel 125 i Rettens procesreglement, skulle finde anvendelse analogt — hvilket almindeligvis er udelukket i lovgivningernes regler om forældelsesfrister — ville en sådan analogi være til gunst for Hoechst, da fristen var overholdt. Det var således først ved de erklæringer, der den 10. december 1991 blev fremsat under behandlingen af PVC-sagen for Retten, at Hoechst fik kendskab for første gang til de faktiske forhold, der viser,

at manglerne ved forvaltningsakten, som var kommet frem under sagen, hæftede ved samtlige beslutninger fra Kommissionen.

90 Kommissionen har gjort gældende, at artikel 62 i Rettens procesreglement ikke pålægger denne at genåbne den mundtlige forhandling, således som sagsøgeren hævder, men giver den mulighed herfor. Retten forklarede på overbevisende måde grundene til, at det ikke burde komme til en genåbning af den mundtlige forhandling eller til anordning af bevisoptagelse, for der var ikke tale om ex officio at præcisere de væsentlige fakta for beslutningen eller klargøre et væsentligt faktisk forhold, der var fremlagt inden for den fastsatte frist, og som der mellem parterne var uenighed om.

91 For det første havde en klargørelse ex officio kun været nødvendig, såfremt parterne havde fremført tilstrækkelige indicier til at lade formode, at polypropylen-beslutningen var en nullitet. Retten fastslog korrekt, at en tilsidesættelse af sprogordningen eller efterfølgende ændringer eller de manglende nødvendige underskrifter ikke kunne medføre beslutningens nullitet, hvilket Domstolen bekræftede i PVC-dommen. Efter afsigelsen af Domstolens PVC-dom er det tillige klart, at den manglende stadfæstelse af en beslutning, jf. artikel 12 i Kommissionens forretningsorden, kan føre til annullation af den anfægtede beslutning, men ikke til at antage, at den er en nullitet. Imidlertid fremførte Hoechst ikke tilstrækkelig præcist og i rimelig tid noget anbringende, hvis grundlag var en tilsidesættelse af denne bestemmelse, og Retten var derfor ikke pligtig, selv ikke ud fra synsvinklen om annullation af polypropylen-beslutningen, at tage stilling til spørgsmålet om nullitet i relation til et behørigt underskrevet originaldokument.

92 Hoechst's begæring af 2. marts 1992 nævnte ikke udtrykkeligt tilsidesættelsen af væsentlige formforskrifter, men tog hovedsagelig sigte på nulliteten, og kun to steder i meget almindelige vendinger, på ulovligheden af polypropylen-beslutningen. Selv om dette anbringende måtte forstås som et anbringende om nullitet, var det ikke tilstrækkelig præcist og begrundet, ligesom det var for sent fremsat.

93 For det andet gennemgik Retten den af Hoechst den 2. marts 1992 fremsatte begæring, men den fandt, at sagsøgeren ikke havde fremført relevante forhold

inden for den fastsatte frist. Retten rejste helt rigtigt spørgsmålet, om anbringendet om angivelige mangler ved polypropylen-beslutningen var blevet fremsat rettidigt under sagen, henset til reglen i artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement, i medfør af hvilken nye anbringender ikke må fremsættes under sagens behandling, medmindre de støttes på retlige eller faktiske omstændigheder, som er kommet frem under retsforhandlingerne.

94 Rettens PVC-dom kan ikke antages at udgøre en grund, der er kommet frem under retsforhandlingerne, da retspraksis vedrørende proceduren for ekstraordinær genoptagelse, jf. artikel 41, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen, også gælder for artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement. Ifølge denne retspraksis (Rettens kendelse i sagen BASF mod Kommissionen, præmis 12, og Domstolens dom af 19.3.1991, sag C-403/85 REV., Ferrandi mod Kommissionen, Sml. I, s. 1215) kan en dom afsagt af en anden instans ikke begrunde ekstraordinær genoptagelse af en dom.

95 Vedrørende de forklaringer, Kommissionens befuldmægtigede afgav under den mundtlige forhandling i PVC-sagerne i november 1991, henviser Kommissionen til, at Hoechst var repræsenteret under retsmødet og havde kunnet påberåbe sig disse erklæringer meget tidligere i polypropylen-sagen. Følgelig blev anbringendet om nullitet ikke fremsat af Hoechst rettidigt, men mere end tre måneder for sent. Kommissionen påpeger, at i det analoge tilfælde med ekstraordinær genoptagelse af en dom er den fastsatte frist, jf. artikel 125 i Rettens procesreglement, tre måneder beregnet fra den dag, på hvilken den, der begærer genoptagelse, fik kendskab til de af ham påberåbte omstændigheder.

96 Hvad angår de fejl, som ifølge Hoechst er begået vedrørende sprogordningen, fastslog Retten korrekt, at der var tale om en helt generel formodning, og at sagsøgeren ikke havde fremlagt tilstrækkelige indicier til, at polypropylen-beslutningen måtte stemples som en nullitet.

97 Derimod anerkendte Retten, at sagsøgeren konkret havde hævdet, at der ikke eksisterede noget originaldokument. Selv denne påstand burde dog ikke have ført til foranstaltning af bevisoptagelse, hverken ud fra synsvinklen om ikke-eksistens — som den appellerede dom henviste til — eller ud fra synspunktet om den eventuelle nullitet af polypropylen-beslutningen. Retten fastslog, at Hoechst ikke havde fremlagt noget konkret indicium, der lod formode, at der var sket en tilsidesættelse af princippet om, at en vedtaget retsakt skal bestå uantastet. Hertil kommer, at anbringendet var blevet fremsat for sent under tilsidesættelse af bestemmelserne i artikel 48, stk. 2, i Rettens procesreglement. Modsat det af Hoechst bemærkede antog Retten på ingen måde, at selskabets argumentation var blevet fremlagt rettidigt. Tværtimod udtrykte den tvivl, idet den lod spørgsmålet være ubesvaret, for Retten tog stilling til spørgsmålet om ikke-eksistens af polypropylen-beslutningen ud fra synsvinklen om kontrol ex officio.

98 Vedrørende Rettens angivelige tilsidesættelse af pligten til at oplyse de faktiske omstændigheder, som Hoechst påberåbte sig i meget almindelige vendinger, fremhæver Kommissionen, at artikel 64, stk. 3, litra d), i Rettens procesreglement ikke fastsætter betingelserne for at begære foranstaltninger til bevisoptagelse. Af de samme grunde, der foranledigede den til at afslå begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling, bør det antages at være berettiget, at Retten ikke anordnede foranstaltninger til sagens tilrettelæggelse som begæret af Hoechst. Formålet med foranstaltningerne til sagens tilrettelæggelse, således som det omtales i artikel 64, stk. 1, i Rettens procesreglement, er at sikre sagens fremme og retsforhandlingernes forløb, ikke at reparere på undladelser begået af sagsøgeren ved dennes fremlæggelse af anbringenderne.

99 Med hensyn først til foranstaltningerne til sagens tilrettelæggelse må det påpeges, at Domstolen i medfør af artikel 21 i EF-statutten for Domstolen kan forlange, at parterne fremlægger ethvert dokument og meddeler enhver oplysning, som den finder ønskelig. Artikel 64, stk. 1, i Rettens procesreglement bestemmer, at foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse tilsigter at tilvejebringe de bedst mulige betingelser for sagens fremme, retsforhandlingernes forløb og bilæggelse af tvister.

100 Ifølge artikel 64, stk. 2, litra a) og b), i Rettens procesreglement har foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse navnlig til formål at sikre, at den skriftlige og den mundtlige forhandling forløber bedst muligt, og at lette bevisoptagelsen, samt at afklare de punkter, på hvilke parterne bør uddybe deres argumentation, eller på hvilke der er behov for bevisoptagelse. Ifølge artikel 64, stk. 3, litra d), og stk. 4, kan foranstaltningerne bestå i at anmode om fremlæggelse af dokumenter eller aktstykker vedrørende sagen, og hver part kan på et hvilket som helst trin i sagen foreslå disse foranstaltninger.

101 Som Domstolen fastslog i dommen af 17. december 1998 (sag C-185/95 P, Baustahlgewebe mod Kommissionen, Sml. I, s. 8417, præmis 93), kan en part for Retten fremsætte begæring om, at det som foranstaltning til sagens tilrettelæggelse pålægges modparten at fremlægge dokumenter, parten er i besiddelse af.

102 Det fremgår imidlertid på samme tid af formålet med og genstanden for foranstaltningerne til tilrettelæggelse af sagen, således som de nævnes i artikel 64, stk. 1 og 2, i Rettens procesreglement, at de indgår i forskellige faser i sagsbehandlingen for Retten, som de tager sigte på at lette.

103 Heraf følger, at en part efter afslutningen af den mundtlige forhandling kun kan begære foranstaltninger til tilrettelæggelse af sagen, såfremt Retten beslutter at genåbne den mundtlige forhandling. Følgelig havde Retten ikke pligt til at træffe afgørelse vedrørende en sådan begæring, medmindre den havde imødekommet begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling, således at der ikke er anledning til særskilt at pådømme de af Hoechst i den forbindelse fremsatte klagepunkter.

104 Vedrørende begæringen om bevisoptagelse fremgår det af Domstolens praksis (jf. især dom af 16.6.1971, sag 77/70, Prelle mod Kommissionen, Sml. 1971, s. 149, org. ref.: Rec. s. 561, præmis 7, og af 15.12.1995, sag C-415/93, Bosman, Sml. I, s. 4921, præmis 53), at en parts begæring om bevisoptagelse efter afslutning af den mundtlige forhandling kun kan imødekommes, hvis den angår forhold, som

kan få afgørende betydning, og som den pågældende ikke kunne have gjort gældende før afslutningen af den mundtlige forhandling.

105 Samme løsning trænger sig på hvad angår begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling. I medfør af artikel 62 i Rettens procesreglement råder den på dette område vel over et frit skøn. Men Retten er ikke pligtig at imødekomme en sådan begæring, medmindre den pågældende part påberåber sig faktiske omstændigheder af afgørende betydning, som parten ikke havde kunnet gøre gældende før afslutningen af den mundtlige forhandling.

106 Konkret var begæringen om genåbning af den mundtlige forhandling og om anordningen af bevisoptagelse, der blev fremsat for Retten, begrundet med henvisning til Rettens PVC-dom samt til erklæringer afgivet af Kommissionens befuldmægtigede under retsmødet i PVC-sagerne eller under en pressekonference, som fandt sted efter dommens afsigelse.

107 I den forbindelse må det fastslås, for det første, at bemærkninger i almindelige vendinger vedrørende en formodet praksis hos Kommissionen, som fremgik af en dom afsagt i andre sager eller af erklæringer fremsat under andre sager, ikke som sådanne kunne betragtes som afgørende for løsningen af den tvist, Retten skulle pådømme.

108 Vedrørende den mangel, der skal bestå i de manglende originaler til polypropylen-beslutningen, stadfæstet med underskrifterne fra Kommissionens formand og dens generalsekretær i samtlige autentiske sproglige versioner, fastslog Retten ganske vist, at denne konkret var blevet gjort gældende af Hoechst i selskabets begæring af 2. marts 1992. Imidlertid har Hoechst fortsat ikke været i stand til at fremlægge afgørende faktiske omstændigheder, der alene knytter sig til polypropylen-beslutningen, og som kan berettige til at genåbne den mundtlige forhandling.

109 For det andet må det bemærkes, at appellanten var i stand til allerede i stævningen at forelægge Retten i det mindste et minimum af elementer, der kunne godtgøre nytten af foranstaltninger til tilrettelæggelse af sagens behandling eller bevisforanstaltninger til brug for sagen, for at bevise, at polypropylen-beslutningen var blevet vedtaget i strid med den gældende sprogordning eller ændret efter vedtagelsen af kommissærkollegiet, således som visse af sagsøgerne i PVC-sagerne gjorde (jf. i denne retning dom i sagen Baustahlgewebe mod Kommissionen, præmis 93 og 94).

110 Herved skal der lægges vægt på, at Retten i modsætning til det af Hoechst hævdede ikke i den appellerede dom fastslog, at de faktiske omstændigheder, Hoechst påberåbte sig i begæringen af 2. marts 1992, var blevet fremsat rettidigt.

111 Det må tilføjes, at Retten ikke var pligtig at anordne genåbning af den mundtlige forhandling på grund af en angivelig pligt til ex officio at fremkomme med argumenter vedrørende lovligheden af proceduren for vedtagelse af polypropylen-beslutningen. En sådan pligt til ex officio at rejse argumenter af ordre public-karakter kan potentielt kun eksistere ud fra de faktiske oplysninger, som er tilført sagens akter.

112 Det må således konkluderes, at Retten ikke har gjort sig skyldig i nogen retlig fejl ved at afslå at genåbne den mundtlige forhandling og at foranstalte bevisoptagelse.

113 Det følger af de ovenstående bemærkninger, at det andet led af anbringendet om tilsidesættelse af fællesskabsretten samt anbringendet om rettergangsfejl også skal forkastes.

114 Følgelig skal appellen forkastes i det hele.

## Sagens omkostninger

115 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, som i medfør af artikel 118 finder tilsvarende anvendelse på appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, såfremt der er nedlagt påstand herom. Hoechst har tabt sagen og pålægges derfor at betale appelsagens omkostninger. DSM betaler sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

**1) Appellen forkastes.**

**2) Hoechst AG betaler appelsagens omkostninger.**

3) **DSM NV betaler sine egne omkostninger.**

Kapteyn Hirsch Mancini

Murray Ragnemalm

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 8. juli 1999.

R. Grass

Justitssekretær

P.J.G. Kapteyn

Formand for Sjette Afdeling